



FoodFirst Information and Action Network

# Årsmelding 2007

**FIAN Norge**  
– for retten til å brødfø seg selv



## Takk

FIAN vil retta ein varm takk til dei mange aktive medlemene og støttespelarane våre, for arbeidsinnsats, brevskrivning og gåver. Ein spesiell takk til Eva Moati, som arbeidde som frivillig (uløna) i 100% stilling frå mars til juni 2007.

Den vanskelege økonomiske situasjonen i 2007 har vist oss at vi har stor støtte mellom medlemene våre. Takka vera ekstra støtte frå mange av medlemene og ein ekstra økonomiinsats frå styret kom vi oss igjennom 2007 uten å mista vårt kjære sekretariat.

FIAN Noreg takkar også FIAN Uttar Pradesh i India for eit godt og frukbart samarbeid for retten til mat i Uttar Pradesh, og ikkje minst takkar me det internasjonale sekretariatet og styret i FIAN International for godt samarbeid i året som gjekk.

Takk også til Norad for økonomiske stønad til prosjekt- og informasjonsarbeid, og til Forum for Utvikling og Miljø og Global Land Tools Network for reisestønad til ulike konferansar.

Årsmeldinga er godkjent av styret i FIAN Noreg 12. mars 2008.

## Publikasjonar frå FIAN Noreg i 2007

- *Sulten på rettferdighet*
- *Mat og Rett: 1/2007, 2/2007, 3/2007*
- *Beyond Formalisation* (engelsk)  
I samarbeid med landrettighetsgruppa i Forum for Utvikling og Miljø
- *Retten til mat i norsk bistand.*  
I samarbeid med matsikkerhetsgruppa i Forum for Utvikling og Miljø

Alle desse kan lastast ned frå [www.fian.no/publikasjoner](http://www.fian.no/publikasjoner)

FIAN International har gjeve ut fleire publikasjonar (engelsk og spansk) i 2007, mellom anna om korleis frivillige organisasjonar kan nytta retningslinjene for retten til mat, og rapportar frå ulike feltstudier i Latin-Amerika, Asia og Afrika. For meir informasjon sjå [www.fian.org](http://www.fian.org)

## Talet på menneske som svelt går opp

Sidan 1995 har talet på menneske som svelt gått opp. Utan endringar i global politikk og praksis vil det vera umogleg å nå måla frå Verdas mat-toppmøte (WFS - World Food Summit) i 1996 om å halvera svoltten innan 2015.

På WFS var det semje om at mattryggleik betyr at alle menneske til alle tider har tilgang til og råd til å fylla egne behov for næring og kulturelt akseptabel mat. I dag er den globale tilgangen på mat framleis god, trass i ujamn produksjon i mange land. Men globale matlager hjelper ikkje på tilgangen for kvart menneske. Mange nye faktorar kjem til å påverka den globale tilgangen på mat:

- Biodrivstoff vil truleg leggja beslag på store mengder mat og matjord.
- Auka forbruk av vatn til industri og hushald har ført til og kan føra til auka matprisar på grunn av mangel på vatn til landbruk.
- Klimaendringar vil truleg føra til fleire naturkatastrofar, og ein dramatisk reduksjon av tropisk matproduksjon, særleg i Afrika sør for Sahara.

Svult er uakseptabelt. Hundrevis av millionar menneske har ikkje tilgang til nok eller brukande mat. I følgje FNs mat- og landbruksorganisasjon, FAO, lever heile 820 millionar (17 prosent av folkesetnaden) i utviklingsland med usikker tilgang til mat. I tillegg kjem 25 millionar i såkalla overgangsekonomiar og ni millionar menneske i Nord.

Usikkerhet er dødeleg. Eit av fire førskulebarn i utviklingsland lid av feilernæring, særleg i Sør-Asia. Feilernæring fører til at 5,6 millionar barn døyr årleg.

Svult er dyrt. Svult tek frå oss framtidens forskarar, kunstnarar, arbeidrarar og leiarar. Feilernæring mellom mødre kostar samfunnet 30 milliardar årleg. Dette er kostnader som burde vore brukt på å innfri retten alle menneske har til å brødfø seg sjølv.

Vi krev at styresmaktene tek ansvar. Som menneskerettsorganisasjon arbeider FIAN for å ansvarleggjera styresmaktene i ulike land når vi kan dokumentera at dei har ansvar for at menneske svelt. FIAN arbeider for at retten til mat skal innførast i land etter land. Vårt bidrag er å ta del med forslag, med internasjonalt press og med verktøy som kan realisera retten til mat i både rike og fattige land.

2007 var eit vellukka år for FIAN. Informasjonsarbeidet vårt var omfattande, og inkluderte både magasinet Sulten på rettferdighet, medlemsbladet Mat & Rett, heimesidene, kunststand med målaren Astrid Solgaard og ulike føredrag, studie- og debattmøte. Vi stod på stands og samla inn underskrifter frå Tromsø i nord til Kristiansand i sør.

Ny medlemsrekord. FIAN hadde 171 betalende medlemmer og 6 aktive lokalgrupper i 2007. Tilsvarande medlemstal for 2006 var 141. Det vart registrert 25 nye medlemmer, mot 18 i 2006. Lokalgruppene har følgd opp konkrete menneskerettsbrot mellom anna i India, gjennom brevskrivning til indiske styresmakter og gjennom informasjonsarbeid i Noreg. I tillegg har FIAN aktive arbeidsgrupper som tar seg av påverknadsarbeid og informasjonsarbeid.

Kontoret var i første halvdel av 2007 bemanna med dagleg leiar i full stilling og med stor friviljug innsats frå medlemmer. Frå august 2007 hadde dagleg leiar Kristin Kjaeret permisjon, og Gunvald Steen er tilsett som vikar i 40 prosent stilling fram til august 2008. FIAN flytta i 2007 frå Grensen 9A fordi Informasjonskontoret for folkehøgskulane som vi leigde hjå, skulle flytta. No har vi kontor hjå Forum for Utvikling og Miljø i Storgata 11, Oslo.

FIAN Noreg sitt årsmøte i 2007 fann stad 14. april. Årsmøtet valde følgjande styre: Trond Sæbø Skarpeteig (leiar), Ingrid Folvik (økonomiansvarleg), Therese Vangstad, Thore Anton Bredeveien, Stein Terje Horjen og Veslemøy Ask (styremedlemer). Nima Rao, Siri Damman, Mai Simonsen og Mari Gakkestad vart valde som varafolk. Valnemnd for 2007/8 har vore Cecilie Haare og Lillian Eriksen. Revisor for FIAN Noreg har vore Revisjonsfirmaet Steinar Gundersen AS, som har endra namn til Vidi Revisjon AS.

12. mars 2008  
Styret i FIAN Noreg



## Lokalgruppene støtter fattige i India

Lokalgruppene i FIAN Norge er små grupper på 2-5 personer som ønsker å bidra til at enkeltstående lokalsamfunn eller yrkesgrupper får sin rett til mat innfridd. På grunn av vårt nære samarbeid med FIAN Uttar Pradesh er nesten alle sakene våre lokalgrupper jobber med i India. Lokalgruppene bidrar med å sende brev til myndighetene og ved å gjøre sakene kjent både i Norge og internasjonalt.

I august 2007 så en ny lokalgruppe dagens lys i Bergen.

### FIAN Bergen

Himanshu Ardawatia (Stipendiat / Research fellow in Computational Biology) er initiativtaker til FIAN Bergen. Han har fått med seg Ida Tidemann-Andersen, Sunniva Nordang og Hanne Gjessing, som alle er ernæringsstudenter. De skal jobbe med en sak om retten til mat for blinde i Uttar Pradesh, India. Ida Tidemann-Andersen deltok på *Fact finding mission* til India i november, og fikk med seg ny informasjon og inspirasjon til gruppen.

Gruppas første arrangement var en markering av Verdens Matdag den 16. oktober. De tok med seg en bunke med underskriftskampanjer og informasjonsskriv og stilte seg opp på studentbiblioteket i Bergen. En hel del underskrifter til forskjellige FIAN-kampanjer ble samlet inn, og de fikk pratet med mange engasjerte mennesker. Fatima Albuquerque fra FIAN Brasil og Gunvald Steen var på besøk i Bergen i høst og deltok i innsamling av underskrifter til FIAN-saker. Fatima holdt to forelesninger for bachelorstudenter i ernæring ved Universitetet i Bergen om retten til mat.

Himanshu Ardawatia og Hanne Gjessing overvar Raftoprisutdelingen 2007 den 4. november på Den Nationale Scene i Bergen. Prisen ble tildelt The National Campaign on Dalit Human Rights (NCDHR) og ble tatt imot av generalsekretær Vincent Manoharan. Etter prisutdelingen var det servering av kanapeer i Raftohuset. Der kom de i kontakt med blant annet Dr. Smita Narula fra "School of Law at New York University". Hun har tidligere arbeidet med retten til mat, og har også publisert artikler om emnet (The Right to Food: Holding Global Actors Accountable Under International Law. Sammendrag tilgjengelig på: [http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract\\_id=951582](http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=951582)). De møtte også Paul Divakar og Dr. Thorat som begge jobber for NCDHR. Det var også mange som holder til i Raftohuset tilstede. Det var en fin anledning for å bygge nettverk som kan være nyttig i videre FIAN aktiviteter.

### FIAN Terra

FIAN Terra holder til i Oslo og består for tiden av Gunvald Steen og Thore Anton Bredeveien. Stine Olsson har flyttet til Bergen. Gruppen følger en i sak området Chitrakoot i delstaten Uttar Pradesh som dreier seg om urfolks rett til jord. Det har vært videre fremgang i saken i 2007. Ti familier i landsbyen Elha har fått tilgang til 2 acre jord hver. Videre har beboerne i landsbyene Chamroha og Sakroha fått beiterettigheter. 1 500 mennesker nyter godt av dette! Fremgangen i saken har inspirert andre NGOer og sosiale grupper som vil iverksette tilsvarende kampanjer som FIAN i området.

Det må også nevnes at myndighetene vedtok "People's Rights in Forest Areas Act 2007". Denne vil gi landsbyboere i Chitrakoot, og over hele India (100 millioner mennesker kan nyte godt av den) tilgang til å høste ressurser fra skogsområder. FIAN vil arbeide for å sikre at denne loven blir håndhevet i Chitrakoot.

### **FIAN Minstelønn**

FIAN Minstelønn holder til i Oslo og ble startet i 2004. Kontaktperson er Cecilie Haare og øvrige medlemmer i 2007 er Nima Rao, Veslemøy Ask og Marianne Wilhelmsen. Gruppen arbeider for retten til minstelønn for en gruppe kvinnelige arbeidere i Lucknow, Uttar Pradesh. Kvinnene jobber i uformell sektor, og de lever av et håndarbeid som kalles Chikan Kari som går ut på å brodere mønster på klesplagg.

I forbindelse med kvinnedagen 8. mars hadde FIAN Minstelønn en internasjonal brevaksjon i samarbeid med FIAN International og FIAN Uttar Pradesh. Brevaksjonen rettet seg mot myndighetene i Uttar Pradesh med krav om å oppfylle forpliktelsene til minstelønn slik at kvinnene og deres familier kan ha mulighet til å brødfø seg selv. Som en del av kampanjen ble det samme dag sendt en appell direkte fra FIANS generalsekretær til guvernøren i Uttar Pradesh. Informasjon om saken ble lagt ut på hjemmesidene til FIAN Norge, FIAN India og FIAN International.

Et maleri som Astrid Solgaard har laget, ble overlevert av FIAN Uttar Pradesh til guvernøren i delstaten den 7. mars 2007 i forbindelse med markeringen av kvinnedagen 8. mars 2007. Nedenfor ser vi bilde av Trond Skarpeteig med bildet under en konferanse i november 2006.

Utvikling i saken i 2007 var blant annet at delstatsmyndighetene satte opp den lovfestede minstelønnen fra INR 58 til INR 100 i Uttar Pradesh. FIAN UP og FIAN Minstelønn vil i 2008 legge press på myndighetene for å sikre at Chikan Kari kvinnene får lønnen de har krav på.



*Trond Sæbø Skarpeteig med maleri overlevert til guvernøren i UP 7. mars 2007.*

### **FIAN Blindern**

FIAN Blindern startet opp i 2002. Medlemmer av gruppa er Eva Jacobsen, Hans Petter Hetland, Jostein Øde og Kine Uran. For tida har gruppa ingen sak. Gruppa har hatt stor suksess med de to sakene de har jobbet med. Den første saken gjaldt innføring av skolemat i Uttar Pradesh. De fikk gjennomslag for kravene og skolebarn over hele Uttar Pradesh får nå et varmt måltid mat hver dag. Det er snakk om i underkant av 20 millioner barn! Den andre saken var om Tupinikim- og Guarani-folket i Brasil. Les mer om gjennombruddet og FIANS kampanje om dette nedenfor under avsnittene om malerikampanjene.

### **FIAN Byråkrat**

FIAN Byråkrat holder til i Oslo og består av Kristin Goa, Torgun Næss, Siri Damman og Kristin Kjæret. De har jobbet med en jordkonfliktssak i Uttarakhand, India, siden 2004.

Gruppa registrerte en positiv utvikling i saken fram til begynnelsen av 2006. Fra 2006 har det vært en tiltagende konflikt om landområdet, spesielt på grunn av myndighetenes ønske om å satse på industri heller enn jordbruk. I 2007 ble det iverksatt en internasjonal brevaksjon for å få en løsning på saken. FIAN medlemmer fra seksjoner over hele verden sendte da krav om en overlevering av jorda til de berørte dalitene. Bakgrunnsmateriale til brevaksjonen ble utarbeidet av gruppa. I tillegg har gruppa jobbet frem en postkortaksjon og flyer til denne (se mer om kampanjen nedenfor under avsnittet om postkortaksjoner). 750 postkort ble samlet inn og overlevert jordbruksministeren i Uttarakhand av representanter fra FIAN Norge og FIAN Uttar Pradesh i november 2007 (se bilde under).

### **FIAN Filip**

FIAN Filip ble etablert av Kristin Kjæret og Astrid Solgaard i 2006. Gruppa ønsker å arbeide med jordbruksreformspørsmål på Filippinene. De jobber ikke med en konkret sak.

Kristin Kjæret hadde et møte med Oslosenteret for Fred og Menneskerettigheter for å undersøke mulighetene for et samarbeid. Gruppa har også sendt informasjon til relevante norske myndigheter om jordreformskonfliktene på Filippinene. Gruppa forteller ofte om konkrete brudd på retten til mat på Filippinene i forbindelse med stands.

## Underskriftskampanjer

FIAN Norge har stått på stands flere steder i løpet av 2007. Vi har vært så langt nord som til Riddu-Riddufestivalen i Troms og så langt sør som torget i Kristiansand. Vi har vært i kontakt med studenter ved forskjellige universiteter og hvermansen på gata i Oslo. Til våre stands har vi fortsatt vårt kunstkonsept og samarbeidet med Astrid Solgaard. På stands samler vi inn underskrifter på glassteiner eller bønner som limes på et stort maleri. Vi samler samtidig inn underskrifter på postkortkampanjer. Vi har god erfaring med at kunst trekker folk til standen vår og at publikum synes det er positivt å delta på flere underskriftsaksjoner på en gang. Noen velger også å bli medlemmer.

## Malerikampanjer

### Stor seier for indianere i Brasil

FIAN Norge har i flere år jobbet for at Tupinikim- og Guarani-folket i delstaten Espirito Santo i Brasil skal få tilbake sitt landområde. Det store gjennombruddet i saken oppnådde vi i 2007! Det som tidvis har virket utopisk ble en realitet tirsdag 28. august 2007. Da erklærte Brasils justisminister at jorda som Aracruz Cellulose urettmessig tok fra Tupinikim og Guarani indianerne skulle gis tilbake. Senere har President Lula gitt sin fullmakt til dette. Dermed er det vedtatt at det 18.070 hektar store landområdet i delstaten Espirito Santo i Brasil skal tilbakeføres til Tupinikim- og Gurarani-folket.

Bakgrunn for saken er at selskapet Aracruz Celulose SA, der Erling Lorentzen er medeier, har gjennom etablering i Espirito Santo hindret den lokale befolkningen i å brødfø seg selv. De to indianerstammene Tupinikim og Guarani har siden 1979 kjempet for å få tilbake landområdene de har mistet til Aracruz Celulose.

FIAN er utrolige glade for at den brasilianske justisministeren endelig tok på alvor anbefalingene fra det brasilianske urfolks-direktoratet FUNAI som gjennom flere analyser de siste årene har konkludert med at området tilhører Tupinikim og Guarani-indianerne. Et viktig slag i kampen mot cellulose-giganten Aracruz er vunnet, men kampen er ennå ikke avsluttet. På bakgrunn av de holdningene Aracruz har vist tidligere er det viktig å holde presset og oppmerksomheten oppe helt til saken har fått sin endelige løsning. Dette skjer ikke før den dagen indianerne på nytt har full kontroll og råderett over dette landområdet.

Indianerne har takket for all støtte, og understreket at seieren har sin bakgrunn i de tette båndene som ble knyttet mellom lokale og internasjonale pressgrupper.

I tillegg til FIAN Blindern har mange arbeidet for saken fra FIAN Norge. Oswaldo Pari og Siri Damman hadde stand om saken på Riddu Riddu-festivalen. I den forbindelse ble de intervjuet av avisa Nordlys. Astrid Solgaard la også ned en betydelig innsats. Hun planla å overlevere et maleri hun selv hadde laget av en indianer med pålimte underskrevne bønner til Kristin Halvorsen under President Lulas besøk i Norge. Kravet fra FIAN Norge var at Statens Pensjonsfond Utland (Oljefondet) måtte trekke sin investering ut av Aracruz Celulose eller bruke sin eiermakt til å få selskapet til å overføre landområdet tilbake til indianerne. Da saken løste seg rett før presidentens



besøk ble maleriet i stedet overrakt Heikki Holmås. Se bilde under. Astrid Solgaard samlet i tillegg flere andre organisasjoner bak et felles krav til myndighetene om å gripe inn i saken. Hun skrev også brev til utviklingsminister Erik Solheim. Astrid Solgaard ble intervjuet av Ny Tid og NRK Sami Radio (innslaget ble også sendt på NRK P2). Les artikkelen i Ny Tid på nettsiden <http://www.nytid.no/index.php?sk=&id=4308>



*Astrid Solgaard overleverer maleri til SVs stortingsrepresentant Heikki Holmaas.*

### **Norske myndigheter kan bidra til realiseringen av retten til mat i India**

I 2007 startet FIAN Norge en to-årig kampanje for å sette søkelyset på retten til mat i India. Dette fordi India er den staten i verden der flest mennesker lider av sult og feil-/underernæring. I sitt samarbeid med India har likevel Norge unnlatt å ha fokus på sultproblematikken i India. Det ønsker vi å gjøre noe med gjennom en underskriftskampanje adressert Statsminister Stoltenberg.

Vi krever:

1. Internasjonale fora: Norske myndigheter må peke på Indias massive brudd på retten til mat når India snakker om menneskerettigheter i internasjonale fora. India har verdens største sultende befolkning.
2. Bilaterale samtaler mellom Norge og India: Opprette en komité for menneskerettighetsdialog, der retten til mat og vann må stå sentralt. I denne komiteen er det viktig at Norge og India deler erfaringer om hvordan stater kan håndtere og utvikle gode systemer for realiseringen av alles rett til mat. Universelle trykdeordninger og tilgang til produktive ressurser er viktig her.
3. Norsk næringsliv: Norske myndigheter må sikre at norsk næringsliv har en positiv rolle å spille for realiseringen av retten til mat og vann i India. Norske myndigheter må sikre at norske bedrifter som får støtte fra Eksportrådet:

- Ikke benytter slavearbeid direkte eller gjennom underleverandører.
- Sikrer minstelønn til egne ansatte og ansatte av underleverandører.
- Har en ansettelsespraksis som positivt diskriminerer kasteløse.

På stands samler FIAN inn underskrifter på glassteiner til maleriet du ser nedenfor. Maleriet og kravene vil bli overlevert Statsminister Stoltenberg i 2008.



## Brevaksjoner

FIANs internasjonale sekretariat sendte i 2007 ut 23 brevaksjoner. Flere av disse sakene er i samarbeid med den internasjonale bevegelsen for jordløse og småbønder, La Via Campesina. To av de internasjonale brevaksjonene i 2007 ble utarbeidet av lokalgrupper i FIAN Norge. Se mer om det under avsnittene om lokalgruppenes arbeid.

FIAN Norge har sendt ut 11 brevaksjoner til medlemmer som ønsker å motta disse på e-post. E-postlisten er åpen for alle som ønsker å motta en eller flere brevaksjoner i måneden. I tillegg er det sendt ut 5 brevaksjoner til alle medlemmene i papirform.

For mer informasjon (engelsk) om brevaksjonene se [www.fian.org](http://www.fian.org). Du kan også ta kontakt med FIANs sekretariatet hvis du ønsker mer informasjon om en eller flere av enkeltsakene vi jobber med.

## Postkortkampanjer

### Livsnødvendig rent vann mangler i Meerut, India

I Jai Bheem Nagar, et slumområde i utkanten av byen Meerut i Uttar Pradesh, India, lever omkring 10 000 innbyggere uten tilgang til rent vann. Innbyggerne lever langs bredden av elven Kali Ganga, en elv som er sterkt forurenset som følge av industrivirksomheten fra en rekke fabrikker som slipper ut forurensende stoffer til elva og grunnvannet. Slumboerne er for det meste kasteløse indere (daliter) som mangler tilgang til elementære goder og som også blir oversett av de lokale myndighetene når de krever sin rett til rent vann.

Myndighetene satte igang et vanntankprosjekt i 2006 som skulle gi innbyggerne tilgang på rent vann. Denne nyheten førte til at saken ble kalt en suksess i *Sulten på rettferdighet* sommeren 2007. I etterkant har det vist seg at myndighetene har stoppet det uferdige vanntankprosjektet slik at beboerne i Meerut likevel ikke har tilgang på rent vann. Innbyggerne drikker derfor fortsatt vann som inneholder en mengde tungmetaller og er svært forurenset. Mange har fått hudsykdommer og diaré som en følge av det forurensete vannet.

Som en reaksjon på dette har FIAN Norge derfor lansert en postkortkampanje for rent vann til slumbefolkning i Meerut. Vi krever at myndighetene i Uttar Pradesh sørger for rent vann til innbyggerne i slumområdet Jai Bheem Nagar, samt at myndighetene tar de nødvendige skritt for å hindre den omfattende forurensningen av Kali Ganga-elven. Under Blå Oktober var det mange som støttet kampanjen ved å bidra med sine underskrifter. I tillegg til postkortaksjonen i Norge har det også vært en internasjonal brevaksjon om saken.



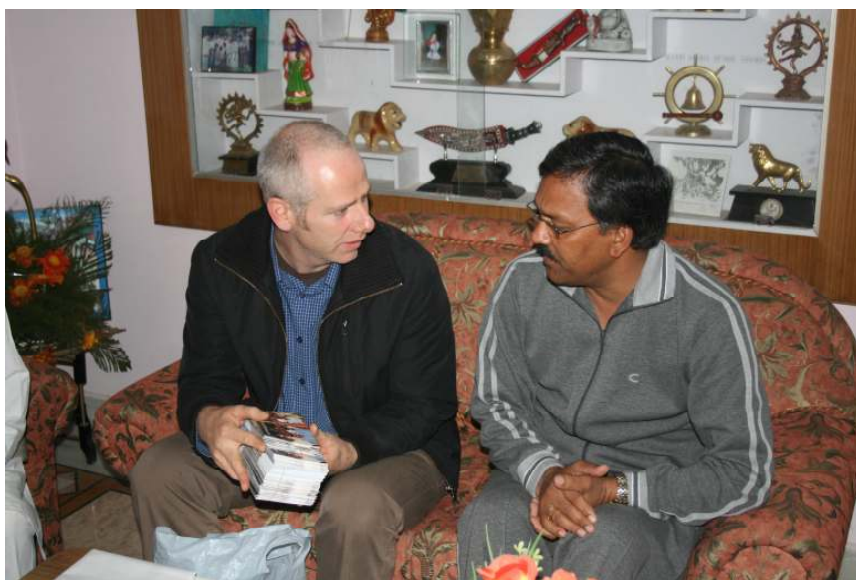
### Tvangsflyttede får ikke flytte hjem til tross for medhold i Høyesterett

154 kasteløse familier ble kjeppjaget fra sine egne hjem av en rik godseier for 13 år siden i Udham Singh Nagar, India. Før de ble jaget hadde de hver sin jordlapp som

de hadde dyrket siden slutten av 70-tallet. Siden denne brutale hendelsen har familiene ikke hatt tilgang til jorda si. De har heller ikke fått nye jordlapper. En av de berørte, Mr. Jasram Singh, har ført saken helt fram til Høyesterett i India. Han har vunnet i alle instanser. Likevel har ingen av familiene kunnet flytte tilbake. Lokale myndigheter har oversett saken i mange år. Etter press fra dalitene og FIAN er de blitt nødt til å reagere. Jorda er derfor tatt fra godseieren, men en videre overlevering til dalitfamiliene har ikke funnet sted fordi myndighetene nå heller ønsker å omregulere området til industriformål.

FIAN økte derfor det internasjonale presset i denne saken i 2007 med en postkortkampanje i Norge og en internasjonal brevaksjon i forbindelse med markeringen av småbønders levevilkår 17. april. Vi krever spesielt at indiske myndigheter sørger for at dalitene får tilbake jorda som indisk høyesterett mener de har krav på. Det ble også satt igang en internettkampanje i Tyskland til støtte for dalitene i Udham Singh Nagar. Postkortene ble overlevert jordbruksministeren, i delstaten Uttarkhand i november. Totalt 750 postkort ble samlet inn i Norge.

Saken ble omtalt i indiske medier etter at den ble presentert av Gunvald Steen under pressekonferanser i India i forbindelse med Fact Finding Mission i november 2007.



*Gunvald Steen fra FIAN Norge overleverer postkort til jordbruksministeren i Uttarakhand, Mr. Trivendra Singh Rawat.*

## **Samarbeid med andre organisasjoner**

Den siste bokstaven i FIAN står for nettverk. FIAN Norge har de siste årene gjort mye for å samarbeide med andre organisasjoner og nettverk internasjonalt og i Norge for å fremme politikk som sikrer marginaliserte gruppers rett til mat.

Internasjonalt har FIAN i en årrekke hatt et nært samarbeid med den internasjonale bevegelsen for småbønder og jordløse, La Via Campesina. Dette samarbeidet er i tillegg utvidet til å gjelde flere organisasjoner og bevegelser i det løst sammensatte nettverket International Planning Committee for Food Sovereignty (IPC). Nedenfor kan du lese om flere temaer som er viktige i FIAN Norges arbeid.

### **Samarbeid med FIAN Uttar Pradesh**

India er det landet i verden med flest fattige mennesker. Årsakene til dette er ikke mangel på ressurser, men mangel på politisk vilje. Det er nok ressurser i India til å få bukt med fattigdomsproblemene. Sult er i stor grad et tema som blir neglisjert og mange indere lever uvitende om den store nøden som finner sted i eget nabolag.

Uttar Pradesh er Indias mest folkerike delstat med rundt 170 millioner innbyggere. FIAN Norge og FIAN Uttar Pradesh (UP) har i flere år hatt et nært samarbeid om en rekke saker der retten til mat er brutt. Sakene dreier seg ofte om problematikk rundt manglende tilgang til dyrkbar mark eller arbeidstakere som får lønninger som er for små til å leve av. Flere av sakene har fokus på kvinner og urfolk.

Våre kolleger i FIAN UP legger ned en stor innsats i sitt arbeid for retten til mat i India. Samarbeidet vårt med FIAN UP tar utgangspunkt i flere identifiserte menneskerettighetsbrudd i Uttar Pradesh. FIAN UP identifiserer hvilke saker som skal følges nærmere med tanke på at de ikke bare skal være til hjelp for den konkrete gruppen som er rammet, men også at en eventuell løsning av sakene skal kunne danne presedens og sette fokus på strukturelle problemer når det gjelder Indias evne til å sikre retten til mat. Flere lokalgrupper i Norge bidrar med internasjonalt press i sakene (se overfor).

Samarbeidet med FIAN UP har også som målsetning å påvirke norske styresmaktens politikk overfor India samt å få oppmerksomhet i norsk opinion rundt de massive bruddene på retten til mat som pågår i India.

FIAN Norge har siden 2003 mottatt støtte fra Norad til vårt samarbeidsprosjekt med FIAN UP. I 2007 var denne støtten på kr 700.000.

I tillegg til å ha god tilgang til politikere og byråkrater i India, har FIAN UP også god gjennomslagskraft i media til å utøve politisk press. I flere av sakene vi har fokusert på i India har det skjedd en positiv utvikling takket være FIANs arbeid.

Mursteinsarbeidere får i dag 100 indiske rupies, mot tidligere 58. Hel e1,3 millioner arbeider nyter godt av dette vedtaket fra myndighetene. Urfolksfamilier har fått tilgang til jord og beiterettigheter. Siden samarbeidet vårt startet i 2003 har vi jublet over at flere enn 18 millioner barn får varm skolemat hver dag, at ofre for elveerosjon får trygderettigheter og at Chikan Kari-kvinnens rettigheter er innlemmet i en lov om arbeidsrettigheter i uformell sektor.

Integrert i støtten fra Norad ligger også midler til et årlig feltbesøk for representanter fra FIAN Norge. I november 2007 reiste et team bestående av fire personer fra FIAN Norge på en såkalt Fact Finding Mission for å undersøke to saker i India. Den ene av sakene som ble dekket dreide seg om underbetalte kvinner i Firozabad, Uttar Pradesh. Kvinnene arbeider med å lage og dekorere armbånd og betalingen de får er svært dårlig. Den andre saken som fikk oppmerksomhet fra teamet dreide seg om bønder i landsbyen Suman Nagar som nektes tilgang til lokale vannressurser og dermed får vansker med å dyrke jorda de eier. Feltbesøket munner ut i en rapport som danner grunnlaget for FIANS videre arbeid med sakene.

Under feltbesøket ble det også arrangert pressekonferanser og møter med lokale myndigheter og aktivister. Pressedekningen var god, mye takket være godt forarbeid fra FIAN UPs side.

Samarbeidet mellom FIAN Norge og FIAN UP har også gjort det mulig for personell fra FIAN UP å komme til Norge og delta på ulike aktiviteter her. I oktober fikk vi besøk fra Ms. Suman og Mr. Sanjay Rai som begge er styremedlemmer i FIAN UP. De deltok bl.a. på arrangementet Blå Oktober, samt at de var i møter med Norad og Blindeforbundet.

Det har i løpet av 2007 også blitt gjennomført to postkortaksjoner med fokus på saker FIAN UP har jobbet med (se overfor). Den ene gjaldt dårlige arbeidsvilkår for syersker (chikan kari workers) i Lucknow, UP, mens den andre omhandler beboerne i landsbyen Udham Singh Nagar som blir nektet å ta i bruk jorda de eier etter at den har blitt okkupert av en lokal godseier.

### **Samarbeid med norske organisasjoner om jordbruksreform**

Tilgang til produktive ressurser, som f.eks.jord, for småbønder og jordløse som ikke kan livnære seg er høyt prioritert for FIAN. I følge FAOs Hunger Task Force er 50% av de som sulter i verden marginaliserte småbønder og 22% jordløse landarbeidere. Flere enn 70% av dem som sulter er altså folk på landsbygda uten tilgang til produktive ressurser.

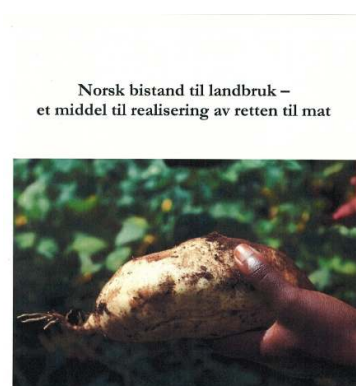
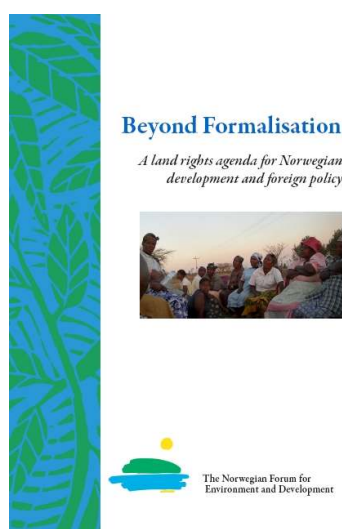
FIANS overordna mål har vært å arbeide for økt fordeling av jord, styrking av eiendoms- og bruksrettighetene til produktiv jord i tillegg til å styrke landbrukssystemene generelt (frø, vann, forsyninger, opplæring, kredittordninger og marked).

FIAN Norge har i 2007 vært aktive i landrettighetsgruppa i Forum for Utvikling og Miljø, ved Kristin Kjæret (våren) og Malcolm Langford (høsten). Her samarbeider vi med Norsk Folkehjelp, Utviklingsfondet og Regnskogsfondet. Flere forskere er også tilknyttet gruppa. Gruppa har fortsatt sitt arbeid med å forsøke å påvirke CLEP (Commission on Legal Empowerment of the Poor) – en uavhengig kommisjon tilknyttet FNs utviklingsprogram. Kommisjonen jobber med fattiges eiendoms- og bruksrettigheter og ble startet opp i 2005. Den skal ferdigstille sitt arbeid i 2008. ForUMs gruppe har hatt jevnlig kontakt med Hilde Frafjord Johnsen (som er en av kommisjonærene i CLEP), det norske utenriksdepartementet og CLEPs sekretariat. Gruppa har også ved ulike anledninger hatt kontakt med andre kommisjonærer i CLEP. I forkant av CLEPs møte sommeren 2007 utarbeidet gruppa et dokument om formalisering av jordrettigheter, med fokus på kollektive landrettigheter, landbruksreformer, kvinners jordrettigheter, urfolks rettigheter til landområder og urbane forhold. Dokumentet

heter *Beyond Formalisation* og kommer med anbefalinger om politikkutforming til norske myndigheter og CLEP. Dokumentet er på 26 sider og kan lastes ned fra nettsiden [www.fian.no/publikasjoner](http://www.fian.no/publikasjoner). Åshild Solgaard og Kristin Kjæret fra FIAN Norge har skrevet kapitlet om landbruksreformer. Malcolm Langford har redigert hele dokumentet.

### Retten til mat i norsk utviklingspolitikk

FIAN Norges overordna mål er at all norsk bistand skal være forankret i menneskerettighetene. Vi har i 2007 spesielt fokusert på nødvendigheten av bistand til landsbygdsutvikling for realiseringen av retten til mat. FIAN Norge er aktivt med i ForUMs samarbeidsgruppe om matsikkerhet ved Kristin Kjæret (våren) og Ida Eline Eng (høsten). Her samarbeider vi med Fremtiden i Våre Hender, OIKOS, Bonde- og Småbrukarlaget, Spire og Utviklingsfondet.



Matsikkerhetsgruppa, med FIAN Norge i førersetet, har skrevet en rapport om bistand til landbruk. Ida Eline Eng, Siri Damman og Kristin Kjæret har jobbet med dette. Rapporten heter *Norsk bistand til landbruk – et middel til realisering av retten til mat*. Den gir anbefalinger og forslag til hvordan landbruksutvikling og matsikkerhet kan støttes i norsk utviklingssamarbeid. Den kan lastes ned fra [www.fian.no/publikasjoner](http://www.fian.no/publikasjoner). Forum for utvikling og miljø har dekket kostnadene til rapporten.

FIAN har løpende gjennom året bidratt med tekstforslag og bakgrunnsnotater inn i UD/Norads prosjektgruppe om sult og matsikkerhet (nedsatt av utviklingsministeren høsten 2006). I tillegg har FIAN deltatt på et arbeidsseminar i regi av prosjektgruppa, der spesielt inviterte organisasjoner fikk anledning til å spille inn forslag til temaer og vinklinger til UD og Norads fellesdokument "Matsikkerhet og sult: En strategisk plattform for handling" som ble ferdigstilt oktober 2007. Retten til mat har blitt et grunnprinsipp for anbefalingene som gis i dokumentet.

Kristin Kjæret har sittet i den norske FAO-komiteen på vegne av matgruppa. Det er en viktig arena for å påvirke norske myndigheters arbeid i FAO. Norge har vært en viktig støttespiller i arbeidet i FAO fram til 2004 med å fremme retten til mat. Takket være blant andre Norge er alle FAOs medlemsland nå enige om ett sett med retningslinjer for hvordan retten til mat kan gjennomføres i land der rettigheten i dag

ikke er en realitet for alle. Det er viktig å sikre at disse retningslinjene følges opp med konkrete politiske tiltak. FAOs arbeid med landbruksreformer er et slik tiltak.

Foreløpig har Norge dessverre ikke aktivt støttet krav fra Brasil, Filippinene og flere andre land i Sør om at FAO må bruke mer ressurser på å støtte land som gjennomgår landbruksreformer. Kristin Kjæret og Åshild Solgaard har hatt flere møter med Landbruks- og matdepartementet om dette, i tillegg til å sette saken på dagsorden i FAO-komiteen. Norge har ikke motarbeidet prosessene i FAO som ble initiert ved en landbruksreformskonferanse i 2006. Men dessverre har Norge heller ikke uttrykt støtte til sosiale bevegelser og andre organisasjoner som krever at FAO i større grad må assistere stater som gjennomgår landbruksreformer.

### **Tilleggsprotokoll til konvensjonen om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter**

I dag kan offer for tortur eller folk som ikke har ytringsfrihet klage til FN. Men er du blitt tvangsflyttet eller ikke har tilgang til mat har du ikke den samme muligheten til å klage. Til fem av sju internasjonale menneskerettskonvensjoner finnes det i dag internasjonale klagemekanismer. Bare barnekonvensjonen og konvensjonen om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter (ØSK) mangler dette.

FIANs overordnede mål har vært å arbeide for at FNs Menneskerettighetsråd skal vedta en tilleggsprotokoll som slår fast en internasjonal klagemekanisme for brudd på ØSK-rettigheter.

FIAN Norges lobbygruppe har i forbindelse med arbeidet med tilleggsprotokollen informert andre norske organisasjoner og hatt samtaler med Utenriksdepartementet. FIAN har støtte fra NGO-forum for menneskerettigheter i dette arbeidet. NGO-forum består av 16 organisasjoner som alle stilte seg bak arbeidet med en tilleggsprotokoll i forumets felles dokument for 2007. (Se: <http://www.nhc.no/php/files/documents/Tema/FN/mrifn2007-rec.pdf>).

FIAN Norge har oppfordret norske myndigheter til å arbeide aktivt for å få på plass tilleggsprotokollen. Norske myndigheter støttet en resolusjon i Menneskerettighetsrådet sommeren 2006 hvor det ble bestemt at det skulle utarbeides et førsteutkast til en tilleggsprotokoll. Norge spiller en aktiv rolle i forhandlingene, men ønsker å avgrense i hvilken grad klageorganet kan kritisere konvensjonspartene for brudd på ØSK på grunn av nasjonale politiske prioriteringer. FIAN mener at norske myndigheter må ha tillit til at FNs komiteer tolker internasjonale konvensjoner på fornuftig vis.

### **Konferanser / seminarer**

Kunnskapsformidling er en viktig måte å fremme hvordan retten til mat og vann brytes og hva som skal til for at denne rettigheten respekteres. Jo flere som vet hvem det er som sult, hvilke utfordringer de møter og deres politiske krav, jo flere kan bidra i en felles kamp mot sult. Den andre bokstaven i FIAN står for informasjon. FIAN Norge har nådd frem til langt flere mennesker i 2007 enn tidligere ved å være medarrangører på to store konferanser, arrangere seminarer og ved å delta i nye nettverk.



# BLÅ OKTOBER 3.- 6. OKTOBER

Det var ideen om at "Retten til vann" skulle bli noe enhver nordmann kunne forholde seg til, som var drivkraften bak initiativet Blå Oktober 2007. Vi ville bane vei for en større forståelse for hva det vil si at vann, den livsviktige ressursen, er en menneskerett. Fra 3. til 6. oktober i fjor ble kampanjen satt ut i live i Oslo med 15 organisasjoner i ryggen. Utstedet BLÅ ble kampanjens hovedarena. Ikke bare ble Blå Oktober utrolig godt mottatt av media, men stortingspolitikere slås for å være med på arrangementene, folk strømmet til fra fjernt og nær og forhåpentligvis sank budskapet vårt inn i deltakernes bevissthet.

Det sies at jorden har nok ferskvann til alle. Likevel mangler i dag 1,2 milliarder mennesker tilgang på rent vann. Det er ikke det at verden mangler vann, men mangelen ligger i en politisk vilje for å sørge for vann til alle. Dette kan det heldigvis gjøres noe med. Ved å sette fokus på vårt felles ansvar som for verdens vannressurser, gjøre vann til en del av den offentlige debatten, spre informasjon om gode forvaltningsløsninger og alternativer, samt få politikere til å fokusere på viktigheten av vann og sanitær, er retningen og grunnlaget for den nye veien lagt. Med stolte skritt bør/kan vi her i Norge løpe i teten, som landet som anerkjenner og iverksetter "Retten til vann". Hovedoppgaven til Blå Oktober her hjemme vil i høyeste grad være å spre informasjon om vann i ulike deler av landet, sørge for en pågående debatt om vann i media, og sørge for at våre folkevalgte politikere støtter tiltak i utlandet hvor retten til vann blir overholdt. I tillegg vil vi fungere som en åpen kanal, hvor man kan få et innblikk i andre lands hverdag.

Kampanjen har allerede utviklet seg til en vid internasjonal bevegelse. Den har vært i aktivitet rundt om på de fem kontinenter, i over 40 land siden 2004. Dette for å feire at Uruguay innlemmet "Retten til vann" i sin egen grunnlov. Som land nummer to i verden, etter Sør Afrika, ble dette viktig historie, som måtte feires. Nå jobbes det hardt for å innlemme "Retten til vann" i flere lands grunnlover, deriblant Bolivia og Colombia. Dette er en heldig progresjon som bør få mye mer oppmerksomhet også her i Norge – Blå Oktober vil sørge for oppdatert informasjon på disse områdene.

Det hele begynte med et nøyte gjennomtenkt mediestunt foran stortinget. Med fem lag stortingspolitikere bekreftet fra Ap, SV, FrP, Venstre og RV skulle det bæres vann på tradisjonelt vis, over løvebakken. Før oppstart kom mediansvarlig fra KrF ut og lurte på hvorfor ikke deres parti skulle være med. Etter mye om og men, og løsninger i siste minutt, klarte vi å inkludere et sjette lag fra KrF. Med direkte sending fra TV2 Nyhetskanalen foran Løvebakken, vekselvis med kommentarer fra to av våre organisasjoner i studio – var vi virkelig fornøyde. Så, en time før start, fikk vi beskjed om at Erik Solheim kunne delta, så en ekstraordinær pressemelding ble sendt ut. Radio, NTB og diverse andre media kanaler var på plass da startskuddet gikk. Og her gikk det unna. Det var en sikker innsats fra alle deltagerne, og med 10 liter vann på hodet var det mange som skvulpet og lo godt i etterkant. AP gikk av med seieren, og mottok varm applaus fra et stort antall publikummere som lurte på hva i all verden det var som foregikk. Bildene florerte på websider og i tv i dager, appellene ble hørt av mange forbigående og dermed fikk Blå Oktober en verdig begynnelse.

Torsdagen var vi på plass på Blindern, utstyrt med flyers, 2 filmfremvisninger og appeller fra både Bolivia og India. Det er viktig å få med studentene, vår neste generasjon.

På kvelden var det debatt på BLÅ med tittelen "Verden tørster, hvem står til ansvar?" Her spurte vi vårt utvalgte panel om privatisering, om hvordan man kan styrke de lokale vannoperatørene for å sikre bedre tilgang på vann. Vi spurte også om ikke vann, i mange tilfeller, er kilden til ulike konflikter vi har i dag og hva klimaendringene vil si for tilgang til vann. Det vi ønsket å oppnå med debatten var å høre om problematikken fra alle verdens hjørner. Vårt panel bestod derfor av Ms. Suman (BBASACCS, fra India), Malcolm Langford (Forsker UiO, rådgiver til GC 15, Australia), Rudolf Amenga-Etego (Goldmann Prize vinner, Generalsekretær i «GrassrootAfrica», Ghana), Rosmery Quispe Condori (CEADL i Bolivia). For å høre hvordan Norge har engasjert seg om «retten til vann», nasjonalt så vel som internasjonalt, hadde vi kommentarer fra: Sosialistisk Ungdom, Unge Høyre og Fagforbundet. Med ca 60 – 70 personer i salen og stående applaus var nok en suksessfull dag over.

Den tredje dagen av kampanjen inntok vi Vika kino med lunsjfilm og debatt. Vi viste filmen "Sounds of Sands" i samarbeid med Film fra Sør. Denne sterke filmen, som viste oss en families skjebne når vannet forsvinner i Afrika, gjorde meget inntrykk på den fullsatte salen. Etter filmen var det lunsj etterfulgt av en debatt "Klimaendringene er i gang: Hva gjør Afrika når vannet forsvinner?" Akademiker og vanneksperter Terje Tvedt var på plass for å fortelle oss om Norges rolle i forhold til Afrika og vannmangel. Goldmann Prize vinner Rudolf Amenga-Etego fra Ghana fortalte oss om dagens situasjon og Andrew Preston fra FIVAS presenterte rapporten "Fra Asken til Ilden". Debatten florerte og salen kom med mange viktige innspill. Et vellykket arrangement som vil gjentas til neste år

Fjerde og siste dagen endte det hele på utestedet BLÅ. Her hadde alle de 15 deltagende organisasjonene stands utenfor BLÅ, hvor vi delte ut informasjon, hadde familie rebus, en fantastisk fortelling om vann for barna fra gruppen FabelAkt, filmfremvisning, appeller, RadioNova var på plass med direkte sending og en rensebil som renses Akerselva var også på plass. Det var ca 300- 400 stk som tok turen innom BLÅ, og mange barn i alle aldre som spurte vanskelige spørsmål. Kreative innspill også fra deres side. På kvelden hadde vi konsert med fantastiske Samsaya. Hennes stemme fikk stemningen på topp. Så kom Kenneth Ishak på scenen med bandet sitt og spilte en forrykende konsert. Etter en appell fra Malcolm Langford om "Retten til Vann" stod kveldens trekkplaster, Gatas Parlament, på scenen. Det pumpet på dansegulvet og gutta leverte alt de hadde. Med dette så var Blå Oktober 2007 over, men vi er snart tilbake.

### **FIAN medarrangør for seminar om retten til mat i Afrika**

Et tre dagers seminar om gjennomføring av retten til mat i Afrika ble avholdt i Oslo fra 10. til 12. desember 2007. Seminaret, som ble arrangert av FIAN Norge i samarbeid med Plan Norge, The International Project on the Right to Food in Development (IPRFD), Utviklingsfondet og en forskningsgruppe på utvikling og menneskerettigheter ved Universitetet i Oslo, markerte Verdens matdag, som i 2007 ble viet retten til mat. For å understreke de tette båndene mellom retten til mat og andre menneskerettigheter, sammenfalt seminaret med markeringen av den internasjonale

menneskerettighetsdagen den 10. desember. Arrangementet ble finansiert med midler fra Norad, Plan Norge og Forum for utvikling og miljø.

En av målsettingene med seminaret var å styrke samarbeidet mellom academia og frivillige organisasjoner i Nord og Sør som arbeider med rettighetsbasert utvikling. Seminaret opprettet en koordineringsgruppe på 12 personer, bestående av deltakere og representanter, blant annet for FIAN. Denne koordineringsgruppen skal jobbe videre med å fremme og beskytte retten til mat, blant annet i form av oppfølging av ni konkrete anbefalinger som kom ut av seminaret. Anbefalingene oppfordrer til økt fokus på retten til mat i nasjonal lovgivning, offentlige tiltak for sosial beskyttelse av sårbare grupper, kunnskapsheving på alle nivåer om retten til mat, økt bruk av de internasjonale frivillige retningslinjene fra 2004, samt styrking av overvåking, sårbarhetsanalyser og forskning på retten til mat. Oppfølgingsseminarer er planlagt avholdt i Oslo i 2008 og i Afrika i 2009.

#### **Møtet med Global Land Tools Network**

FIAN var representert ved Ida-Eline Engh på 'Workshop on Grassroots Mechanisms for the Global Land Tool Network (GLTN)' som ble avholdt i Nairobi, Kenya i mars 2007. GLTN er et initiativ fra UN-HABITAT, Sida og Verdensbanken på oppfordring fra en rekke FN-organisasjoner og lokalsamfunn verden rundt. GLTN arbeider for å styrke fattige menneskers tilgang på jord gjennom kunnskapsspredning, globalt samarbeid og styrking av eksisterende nettverk og initiativ. FIAN vurderer sin mulige rolle i GLTN, og det var dette som var utgangspunktet for FIANS deltakelse på møtet. GLTN er eksplisitt rettighetsbasert med spesiell fokus på retten til bolig som ett av flere aspekter ved retten til en tilstrekkelig levestandard. Møtet var av forholdsvis fagteknisk natur og kunne med fordel fokusert sterkere på maktforhold og strukturelle årsaker til marginalisering av fattige og jordløse, samt staters forpliktelser og kapasitet. Konklusjonen med hensyn til FIANS eventuelle deltakelse i GLTN er at vi avventer situasjonen og kommer sterkere tilbake dersom det er et uttrykt behov og ønske om større fokus på maktstrukturer og staters rolle.

#### **Annet**

FIAN Norge har deltatt eller arrangert diverse andre seminarer og stands i løpet av 2007: Spire, Grønn hverdag, Berg videregående skole, Senterpartiet, Grønland Bazaar, Youngstorget og Egertorget, Universitetet i Bergen, Oslo, Tromsø og Trondheim. Vi har vært på Riddu-Riddufestivalen i Kåfjord, på Korsvei i Seljord og på gater og torg langs Sørlandskysten. En takk til alle som har bidratt til dette!



FIAN Norge / FIAN Norway  
FoodFirst Information and Action Network  
Storgata 11, N-0155 OSLO  
Telefon +47 23 01 03 15  
[www.fian.no](http://www.fian.no)  
[post@fian.no](mailto:post@fian.no)  
NO 982465990  
Konto: 9365.09.14994